

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

©2023 БЛАГУН С. І.

УДК 336.711(477)
JEL Classification: E42

Благу́н С. І.

Аналіз тенденцій розвитку грошово-кредитної системи України

Від успішності функціонування національної грошово-кредитної системи залежать ефективність організації в країні грошового обігу, дієвості проведення заходів монетарного регулювання з боку центрального банку країни і можливість задовольняти потреби споживачів у різноманітних фінансових послугах, а також дієвість заходів щодо відбудови нашої економіки у повоєнний період і можливість нормального функціонування в умовах воєнного стану. Метою статті є аналіз тенденцій розвитку грошово-кредитної системи України, визначення етапів її становлення, а також основних проблем у поточний період. У роботі досліджено становлення та етапи розвитку грошово-кредитної системи в Україні, а саме визначено такі ключові етапи: з 1991 р. – започаткування інституційного становлення грошово-кредитної системи; з 1996 р. – введення національної грошової одиниці; з 1999 р. – подолання світової фінансової кризи 1998 р. та розбудова національної грошово-кредитної системи; з 2009 р. – подолання наслідків світової фінансової кризи 2008 р.; з 2015 р. – подолання наслідків російсько-української війни 2014 р.; з 2020 р. – подолання наслідків світової фінансової кризи 2019 р., прискореної пандемією коронавірусу; з 2022 р. – стабілізація та подолання наслідків активної фази агресії росії проти України. Проаналізовано деякі ключові показники, що характеризують грошово-кредитну систему країни, а саме: динаміку грошової бази країни, зміни облікової ставки, щорічний приріст індексу споживчих цін, динаміку кількості діючих банків та їх активів, динаміку та структуру кредитів, що надані банківськими установами, зміни рентабельності активів та капіталу банківських установ. Проаналізовано основні ризики та причини їх виникнення у грошово-кредитній системі України під час війни. Визначено основні поточні проблеми грошово-кредитної системи України у воєнний період, а також запропоновано деякі напрями їх подолання. Запропоновано для оздоровлення банківського сектора вивести з ринку недієздатні банки; для забезпечення інфляційної стабільності необхідно забезпечити повернення до реалізації політики інфляційного таргетування; для відбудови економіки, зокрема реального сектора, необхідно пом'якшити вимоги регулювання кредитної діяльності, впроваджувати інструменти цільового стимулювання кредитної активності банківських установ.

Ключові слова: грошово-кредитна система, центральний банк, Національний банк України, стабільність, розвиток.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-170-184>

Рис.: 13. Табл.: 2. Бібл.: 26.

Благу́н Семен Іванович – старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: s.blagun@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8244-8794>

UDC 336.711(477)
JEL Classification: E42

Blahun S. I. Analyzing the Trends in the Development of the Monetary System of Ukraine

The successful functioning of the national monetary system determines the efficiency of the country's money circulation, the effectiveness of monetary regulation measures taken by the country's central bank, and the ability to meet the needs of consumers for various financial services, as well as the effectiveness of measures to rebuild our economy in the post-war period and the ability to function normally under martial law. The purpose of the article is to analyze the trends in the development of the monetary system of Ukraine, to identify the stages of its formation along with the main problems in the current period. The publication examines the formation and stages of development of the monetary system in Ukraine, namely, identifying the following key stages: since 1991 – the beginning of the institutional formation of the monetary system; since 1996 – introduction of the national currency; since 1999 – overcoming the global financial crisis of 1998 and further development of the national monetary system; since 2009 – overcoming the consequences of the global financial crisis of 2008; since 2015 – overcoming the consequences of the Russian-Ukrainian war of 2014; since 2020 – overcoming the consequences of the global financial crisis of 2019, accelerated by the coronavirus pandemic; since 2022 – stabilization and overcoming the consequences of the active phase of Russia's aggression against Ukraine. Some key indicators characterizing the country's monetary system are analyzed, namely: the dynamics of the country's monetary base, changes in the discount rate, annual growth in the consumer price index, dynamics of the number of operating banks and their assets, dynamics and structure of loans granted by banking institutions, changes in the return on assets and capital of banking institutions. The main risks and causes of their occurrence in the monetary system of Ukraine during the wartime are analyzed. The main current problems of the monetary system of Ukraine in the wartime period are identified, and some directions for overcoming them are proposed. It is proposed that in order to sanitize the banking sector, it is necessary to withdraw insolvent banks from the market; to ensure inflationary stability, it is necessary to ensure a return to the implementation of inflation targeting policy; to restore the economy, in particular the real sector, it is necessary to ease the requirements for regulating loaning activity, to introduce instruments for targeted stimulation of loaning activity of banking institutions.

Keywords: monetary system, central bank, National Bank of Ukraine, stability, development.

Fig.: 13. Tabl.: 2. Bibl.: 26.

Blahun Semen I. – Senior Lecturer of the Department of International Economic Relations, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (57 Shevchenka Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: s.blagun@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8244-8794>

Вступ. Необхідною умовою економічного зростання України є забезпечення високого рівня розвитку національної грошово-кредитної системи. Від успішності її функціонування залежать: ефективність організації в країні грошового обігу, дієвість проведення заходів монетарного регулювання з боку центрального банку країни та можливість задовольняти потреби споживачів у різноманітних фінансових послугах банківською системою країни; результати діяльності окремих суб'єктів господарювання, а також інтеграція країни у світові процеси відтворення. Крім того, від ефективності функціонування банківської і грошово-кредитної системи залежить відбудова економіки країни у повоєнний період та можливість нормального функціонування в умовах воєнного стану, а також ресурсне забезпечення господарської діяльності суб'єктів ринку та ефективність їх взаємин з банківськими установами, що створює базові умови для сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня й добробуту населення [1–4].

Сучасна грошово-кредитна система утворилася в результаті тривалого історичного розвитку та пристосування до потреб економіки. Кредитна система загалом являє собою комплекс грошових і фінансових інститутів країни, що використовуються державою для регулювання економіки. Кредитна система слугує потужним інструментом концентрації і централізації капіталу, сприяючи швидкій мобілізації вільних грошових ресурсів і їх використанню в економіці [2].

Надзвичайна важливість ролі грошово-кредитної системи в економіці країни визначається широтою сфери охоплення нею різноманітних аспектів діяльності держави, господарюючих суб'єктів і домашніх господарств в цілому та забезпечення на цій основі неперервності виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних і нематеріальних благ, тобто процесу розширеного відтворення. За таких умов аналіз тенденцій грошово-кредитної системи країни та вивчення особливостей її становлення, практичних аспектів функціонування в сучасних умовах економіки України є актуальним напрямом наукового дослідження [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження розвитку грошово-кредитної системи України внесли праці таких вітчизняних вчених, як С. Артунян, А. Барановський, М. Безнощенко, І. Благун, А. Вожжов, В. Геєць, Н. Гребеник, К. Далгич, І. Д'яконова, І. Івасів, Г. Карчева, М. Кизим, М. Савлюк, І. Сало, І. Скоморович, В. Хаустова та ін. Віддаючи належне роботам науковців і базуючись на отриманих наробках, актуальним є завдання аналізу тенденцій розвитку вітчизняної грошово-кредитної системи та визначення основних її проблем та ризиків в умовах російської агресії.

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій розвитку грошово-кредитної системи України.

Відповідно до сформульованої мети визначено основні завдання дослідження, які обумовлюють його структуру та послідовність:

- дослідити становлення та етапи розвитку грошово-кредитної системи в Україні;
- проаналізувати динаміку деяких ключових показників, що характеризують грошово-кредитну систему країни;
- проаналізувати основні ризики грошово-кредитної системи України під час війни;
- визначити основні поточні проблеми грошово-кредитної системи України у воєнний період.

Виклад основного матеріалу й отриманих наукових результатів. Розглядаючи становлення та розвиток грошово-кредитної системи в Україні, визначають сім ключових етапів [8–23]:

- 1) з 1991 р. – започаткування інституційного становлення грошово-кредитної системи;
- 2) з 1996 р. – введення національної грошової одиниці;
- 3) з 1999 р. – подолання світової фінансової кризи 1998 р. та розбудова національної грошово-кредитної системи;
- 4) з 2009 р. – подолання наслідків світової фінансової кризи 2008 р.;
- 5) з 2015 р. – подолання наслідків російсько-української війни 2014 р.;
- 6) з 2020 р. – подолання наслідків світової фінансової кризи 2019 р., прискореної пандемією коронавірусу;
- 7) з 2022 р. – стабілізація та подолання наслідків активної фази агресії росії проти України.

Розглянемо їх докладніше.

Перший етап (1991–1995 рр.) – становлення грошово-кредитної системи незалежної України. Цей етап був ускладнений формуванням її із частини грошово-кредитної системи СРСР та переходом до ринкових відносин. У 1991 р. був створений НБУ, що пришвидшило процес формування банківської системи України [7]. З початку 1992 р. в обіг було введено тимчасову валюту – український карбованець (купон). Нестабільність грошової системи того часу призвело до ситуації, коли валютний курс купона в ході його використання у готівковому та безготівковому обігу роздвоївся та з'явилася можливість здійснення масових фінансових спекуляцій, що були пов'язані з переведенням грошей з однієї форми обігу в іншу [9]. У грудні 1992 р., згідно з рішенням Кабінету Міністрів України, вперше були надані емісійні кредити Міністерству фінансів України (постанов КМУ від 5 грудня 1992 р. № 679 та № 682). Запропонований механізм кредитування економіки був пов'язаний з монопольним державним сектором [8]. У ньому отримало розвиток пільгове кредитування експортно-

орієнтованих галузей і підприємств, а також бюджетного дефіциту та програм уряду, що збільшувало темпи інфляції. У 1993 р. інфляція досягла стадії гіперінфляції (близько 10255 %) з її негативними наслідками, як криза неплатежів, девальвація, скорочення обсягів виробництва і інвестицій, падінням рівня життя населення [9]. Через гіперінфляцію введення в обіг національної грошової одиниці (гривні) було відстрочено. Основні напрями грошово-кредитної політики, які вперше розробив НБУ у 1993 р., передбачали введення режиму фіксованого валютного курсу, були визначені основні функції валютного ринку і роль в економіці НБУ. В той час НБУ відмовився від кредитування уряду на пільгових умовах, що розширило його можливості щодо рефінансування комерційних банків та нарощування обсягів кредитування економіки [10], що поклало початок стабілізації цін. Посилення процесів тінізації та доларизації економіки призвело до того, що у липні 1995 р. було заборонено використання на території України як засобу платежу іноземної валюти. У цьому році були зроблені перші кроки у розбудові ринку цінних паперів, а фінансування бюджетного дефіциту почали здійснювати за рахунок облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), що створило сприятливі передумови для введення гривні.

Другий етап (1996–1998 рр.) – проведення грошової реформи. У вересні 1996 р. було введено гривню, офіційний курс якої на той час складав 1,76 грн за долар США. Введенню гривні сприяла позитивна динаміка ключових макроекономічних показників, а також дозволила НБУ розширити використання державних цінних паперів [21] та створила сприятливі умови для розбудови фондового ринку. У 1996 р. була заснована Перша Фондова Торгова Система (ПФТС). У 1997 р. устаткування монетного двору було перевезено до Києва з Луганська. Світова фінансова криза 1998 р. вплинула на курс гривні, який в 1998–1999 рр. знизився до долара США майже вдвічі. Задля захисту прав та законних інтересів вкладників банків України Указом Президента «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків» від 10.09.1998 № 996/98 було засновано Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [11].

На третьому етапі (1999–2008 рр.) – розбудова грошово-кредитної системи України. У цей час введено Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV, в тому числі спрямований на підтримку стабільності національної грошової одиниці. Розвитку грошово-кредитної системи країни також сприяло прийняття законів «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III та «Про фінансові послуги і державне регулювання ринку фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III. Як регулятор грошово-кредитної системи у цей період НБУ було поставлено такі пріоритети розвитку [12]: підтримання стабільності валютного курсу; перехід до режиму прямого таргетування інфляції; повна конвертованість національної валюти; активізація первинного та вторинного ринку цінних паперів (прийняття програми розвитку фондового ринку від 2000 р.); підтримка та забезпечення економічного зростання країни. Цей період був значним у розбудові національної грошово-кредитної системи [8]: сформовано дворівневу банківську систему;

удосконалено систему нагляду за комерційними банками; збільшено коефіцієнт гривневої монетизації та зменшено вплив платіжної кризи; стабілізовано валютний курс і забезпечено зниження темпів інфляції; збільшено валютні резерви НБУ; забезпечено перехід до формування акціонерного капіталу найбільших підприємств; запущено роботу десяти фондових бірж, капіталізовано фондовий ринок; зросло іпотечне і кредитне інвестування; підвищено рівень реальних доходів сектора домашніх господарств, трансформовано заощадження населення в інвестиції, що сприяло зростанню ВВП. На жаль, не всі визначені пріоритети вдалося вирішити: не вдалося перейти до політики таргетування інфляції – світова фінансова криза 2008 р. призвела до неможливості таргетування інфляції. Крім того, внутрішні протиріччя грошово-кредитної політики країни, слабкість економічної політики, світова фінансово-економічна криза призвели до того, що уже з вересня 2008 р. в грошово-кредитній системі України з'явилися суттєві проблеми у сфері регулювання грошово-кредитних відносин, що були пов'язані з жорсткою прив'язкою гривні до долара та призвели до ревальвації та збільшення дефіциту торговельного балансу, значного посилення фактору валютних ризиків для населення та виробників [12]. Все це призвело до неминучої корекції валютного курсу – гривня зазнала однієї з найбільших девальвацій у світі, за 2008 р. – з 4,85 до більше ніж 8 грн за 1 дол. США. Наслідками цього процесу стали: панічні настрої на валютному ринку; неплатежі по валютних кредитах, неповернення споживчих та іпотечних кредитів, зменшення банківських депозитів, мораторій на видачу депозитів, криза ліквідності банків, рефінансування НБУ, банкрутство великої кількості банків, обвал фондового ринку, суттєве падіння рівня довіри населення до банківської системи.

Четвертий етап (2009–2014 рр.) – подолання наслідків кризи 2008 р. Подолання наслідків кризи та подальшому розвитку грошово-кредитної системи України сприяли такі інституційні фактори: стабілізація валютного курсу завдяки кредитам МВФ і приватним інвесторам; зниження ставки рефінансування НБУ та кредитних процентних ставок комерційних банків, зростання доходів від депозитних вкладів, поступове відновлення довіри до банківської системи; відкриття у травні 2008 р. Української біржі та запровадження Інтернет-трейдингу; прийняття Концепції розвитку ринку цінних паперів до 2010 р., введення низки нормативних документів щодо регулювання діяльності ринку цінних паперів; зростання інвестиційної активності у 2012–2013 рр., зокрема, збільшення іноземних портфельних інвестицій в основний капітал реального сектора економіки, поступове зростання ВВП. Але агресія росії проти України у 2014 р суттєво погіршила стан грошово-кредитної системи України: зниження заощаджень фізичних і юридичних осіб через різке падіння валютного курсу, погіршення показників функціонування банківської системи та банкрутство значної кількості банків; зростання кількості проблемних активів та підвищення рівня ризиків у діяльності вітчизняних банків; обмеження коштів у ФГВФО; зростання цін і тарифів, доходів підприємницького сектора, банкрутство малого і середнього бізнесу. Для подолання кризових явищ у грошово-кредитній системі України

в 2014 р. було створено Комітет з монетарної політики, діяльність якого була спрямована на загальне керівництво процесами формування принципів грошово-кредитної політики та монетарної стабільності в країні. З метою налагодження ефективної взаємодії НБУ з громадськістю було створено Громадську раду (колегіальний консультативно-дорадчий орган) задля захисту прав та інтересів споживачів банківських послуг, забезпечення стабільності банківської системи, вдосконалення законодавства України у фінансовій сфері [14; 18–20].

П'ятий етап (2015–2019 рр.) – подолання наслідків фінансової дестабілізації агресії росії 2014 р. У цей час приймається постанова НБУ «Про Основні засади грошово-кредитної політики на 2016–2020 роки» від 18.02.2015 № 541, що передбачала: запровадження інфляційного таргетування; скасування адміністративних обмежень на валютному ринку; стрес-тестування і «очищення» банківської системи. Але основні проблеми стабілізації грошово-кредитної системи України не змогли бути вирішені після початку нової світової фінансової кризи, що була ускладнена пандемією коронавірусу.

Шостий етап (2020–2022 р.) – постпандемічний розвиток грошово-кредитної системи України. У цей час для розв'язання низки проблем грошово-кредитної системи країни було прийнято «Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 р.» [23], яка передбачала підвищення інституційної спроможності системи та реалізацію таких завдань: забезпечення макрофінансової стабільності; лібералізація валютного регулювання; впровадження міжнародних підходів до регулювання ринків небанківських фінансових послуг і банківського нагляду; підвищення інституційної спроможності ФГВФО та прозорості банківської системи; підвищення фінансової грамотності населення; захист прав інвесторів; підвищення кредитної активності банків, кредитування реального сектора економіки; оптимізація кредитів; розвиток інфраструктури ринків капіталу та безготівкових операцій; посилення конкуренції на фінансовому ринку.

Сьомий етап (з 2022 р.) – подолання впливу воєнного стану. У зв'язку з початком воєнного стану 15 квітня 2022 р. рішенням Ради Національного банку України було схвалено «Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану» [24], що мають діяти тимчасово в період воєнного стану, а також за потреби можуть діяти деякий час після його завершення до нормалізації функціонування економіки країни та її фінансової системи. Так, в умовах широкомасштабної збройної агресії росії проти України першочерговим є забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської та грошово-кредитної системи країни, в тому числі безперервного функціонування системи державних фінансів, а також максимальне забезпечення оборонних потреб України. Високий рівень невизначеності та зниження дієвості ринкових інструментів унеможливили здійснення монетарної політики в країні у форматі інфляційного таргетування та плаваючого валютного курсу. Визначається, що за таких умов НБУ тимчасово не покладається на застосування ринкових монетарних інструментів, зокрема. облікової ставки як ключового інструменту грошово-кредитної політики. На

НБУ покладається здійснення валютного регулювання та нагляду, а також у разі необхідності – захисту відповідно до передбачених в Законі України «Про валюту і валютні операції» заходів. Крім того, НБУ має право підтримки державного бюджету шляхом викупу цінних паперів Уряду України. Але НБУ, у разі потреби, фінансуватиме лише критичні видатки Уряду в обмежених обсягах. НБУ максимально уникатиме заходів та інструментів, які можуть призвести до послаблення довіри до грошово-кредитної системи країни та посилення фіскального домінування. НБУ сприяє залученню необхідного зовнішнього фінансування від країн-партнерів і міжнародних організацій, спрямованого на відбудову знищеної інфраструктури, відновлення та трансформацію економіки України.

НБУ також сприяє підтримці українських біженців за кордоном шляхом створення можливостей для обміну готівкових гривень на валюти відповідних країн перебування. Також зазначається, що у міру нормалізації функціонування економіки та грошово-кредитної системи країни НБУ у мінімально строки зобов'язується повернутися до застосування інструментів та принципів грошово-кредитної політики, визначених у Стратегії монетарної політики НБУ та у «Основних засадах грошово-кредитної політики на 2022 р. та середньострокову перспективу».

Таким чином, на кожному етапі розбудови вітчизняної грошово-кредитної системи України, відповідно до негайних завдань та проблем, створювалися необхідне нормативно-законодавче забезпечення та відповідні інституції. Для забезпечення стабільності грошово-кредитної системи України під час воєнних дій залишається необхідним вирішення низки проблем, що пов'язані зі забезпеченням стабільного функціонування економіки країни, кредитування відбудови та розвитку реального сектора економіки, підтримання стабільності національної валюти.

Аналіз стану та тенденцій розвитку грошово-кредитного сектора економіки проаналізуємо на основі динаміки ряду ключових показників, що його характеризують.

Україна за роки своєї незалежності вже пережила три системні кризи – у 1998–1999 рр., 2008–2009 рр., 2014–2015 рр. та зараз переживає четверту, що пов'язана з активною фазою війни з росією. Всі системні кризи України супроводжувалися спадом виробництва, фінансовими, бюджетними, валютними, борговими та банківськими потрясіннями. Причому за роки свого існування гривня девальвувала більше ніж 22,5 разів, споживчі ціни при цьому зросли майже в 16 разів, а ціни в промисловості – більше ніж в 27,5 разів. Під час кризи 1998–1999 рр. ВВП України знизився на 2 %, 2009 р. – на 14,8 %, в 2014–2015 рр. – на 15,8 %, в 2022 р. – на 31,4 % [25]. Тобто поточна криза може стати для нашої грошово-кредитної системи та економіки в цілому найбільш суттєвою.

Аналіз грошової бази країни (рис. 1), тобто сукупності готівкових коштів, що випущені в обіг НБУ, коштів на кореспондентських рахунках, обов'язкових резервів, коштів інших фінансових корпорацій, нефінансових корпорацій і домашніх господарств за період аналізу 2006–2022 рр. зросла понад у 8 разів – з 97214 млн грн у 2006 р. до 792537 млн грн станом на грудень 2022 р. Причому за останній період з 2021 р. до 2022 р. – на 19,6 %.

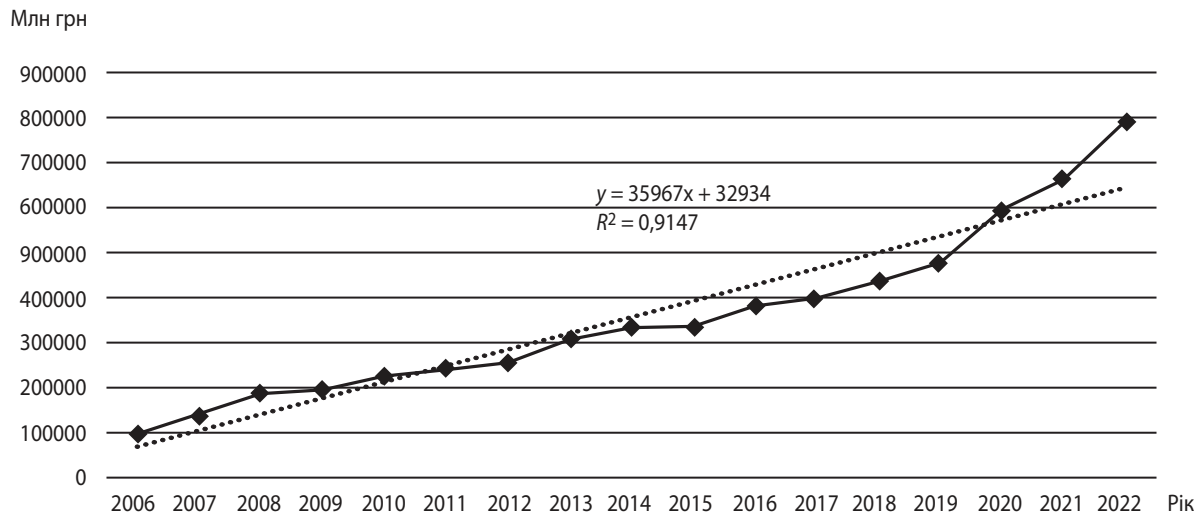

Рис. 1. Динаміка грошової бази України за період 2006–2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

Воєнна агресія росії призвела до зростання облікової ставки НБУ з 9 % до 25 % (рис. 2).

Підвищення облікової ставки, було здійснено в умовах відсутності інфляційного таргетування. Наразі облікова ставка залишається неосновним монетарним інструментом НБУ. Основним інструментом є реалізація валютних резервів для забезпечення фіксації курсу, але зменшення валютних резервів країни, яке відбувалося в 2014–2015 рр. для підтримки гривні, призвело до стихійного його обвалу. Саме з метою недопущення минулого сценарію подій, підвищення облікової ставки відбулося у межах очікуваного на той час рівня інфляції (рис. 3). Підвищення облікової ставки мало вирішати такі завдання: зменшити вплив гривневої маси у валюту; збільшити час, упродовж якого економіка країни зможе розраховувати на міжнародні резерви, доки не збільшаться обсяги експорту; утримати курсову стабільність і знизити тиск на ціни; зберегти довіру до гривні.

Середньострокова ціль з інфляції в Україні була встановлена на рівні 5 % (для щорічного приросту індек-

су споживчих цін). Більшість розвинених країн для цінової стабільності передбачають підтримку інфляції на рівні від 1 % до 3 %. Для більшості країн, що розвиваються, середньострокова інфляційна ціль коливається в межах від 4 % до 8 %, тобто є вищою.

В Україні у попередні роки інфляція декілька разів відповідала встановленому цільовому рівню. Так, у 2011 р. її рівень дорівнював 4,6 %, у 2019 р. – 4,1 %, у 2020 р. – 5 % (див. рис. 3). У деякі періоди інфляція суттєво перевищувала цільовий рівень, була досить високою і мінливою: у 2000 р. – 25,8 %, у 2014 р. – 24,9 %, у 2015 р. – 43,3 % У 2022 р. вона досягла 26,6 %.

Необхідно зазначити, що під час запровадження режиму інфляційного таргетування у періоди високого або надто волатильного рівня інфляції громадяни з недовірою ставляться до нового режиму та їх очікування щодо рівня інфляції змінюються повільно. Встановленню більш реальних інфляційних очікувань може сприяти результативна політика НБУ як центрального банку, який, встановлюючи більш високі інфляційні цілі з широким коридором коли-

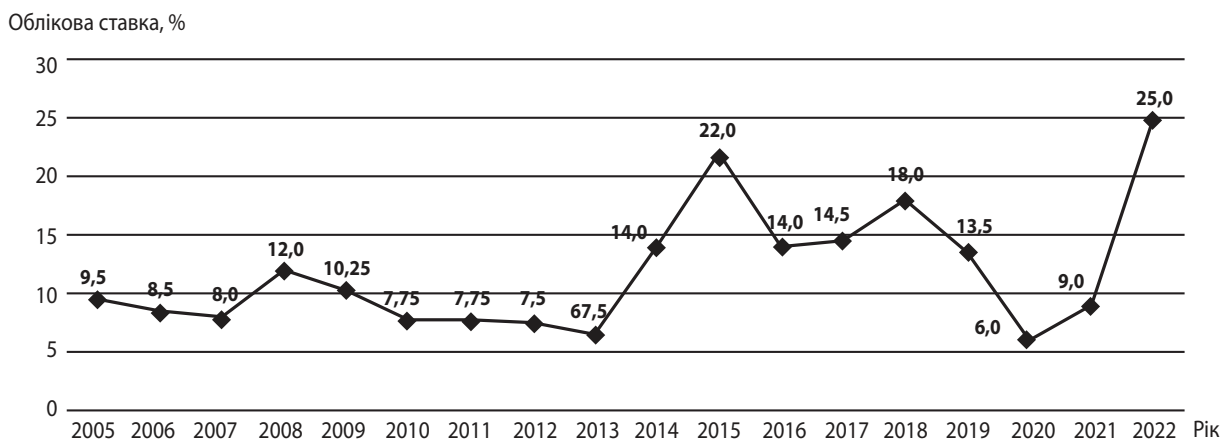

Рис. 2. Динаміка облікової ставки НБУ

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

Індекс інфляції, %

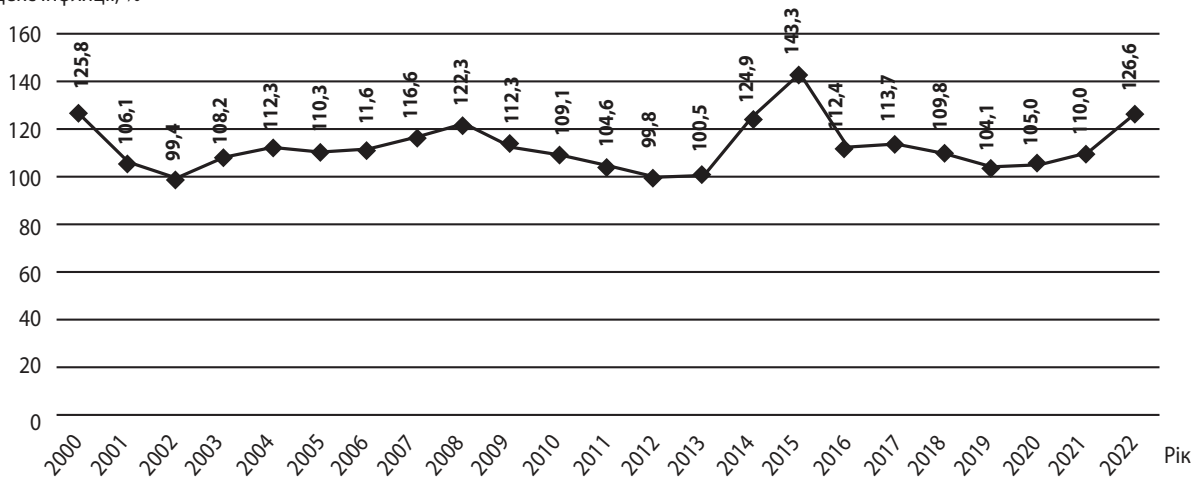

Рис. 3. Динаміка індексів інфляції (індексів споживчих цін)

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

вань, надає змогу досягати оголошених цілей та посилити довіру до монетарної політики, та збільшити керованість інфляційних очікувань.

Вітчизняна банківська система завжди чутливо реагувала на всі кризи й інші зовнішні виклики за час незалежності України. Так, якщо в 2014 р. у країні було 180 банків, то в 2015 р. – вже 163, у 2016 р. – 117 банків, тобто за два роки було ліквідовано 63 банківські установи чи 38 % (рис. 4). Тенденція зменшення кількості банків в Україні спостерігається дотепер – на цей час в Україні діють 67 банківських установ, що на 5,6 % менше, ніж у попередньому році.

Тенденція зменшення кількості банківських установ спостерігається в основному для банків з іноземним капіталом (табл. 1). Так, якщо на початок 2022 р. було 33 банків-

ські установи з іноземним капіталом, то на початок 2023 р. їх стало вже 30.

На основі дослідження даних НБУ щодо активів комерційних банків варто відмітити їх постійне зростання, незважаючи на зменшення кількості банківських установ (рис. 5).

Так, спостерігалось лише деяке зменшення вартості активів в періоди криз: станом на 01.01.2010 р. порівняно з 01.01.2009 р. – зменшення на 4,9 %, що складало 45784 млн грн та станом на 01.01.2016 р. порівняно з 01.01.2015 р. на 4,7 %, чи на 62467 млн грн. Станом на 01.01.2016 банківські активи становили 1254,385 млрд грн і почали зростати, незважаючи на тенденцію скорочення кількості банків, тому станом на 01.01.2023 р. становили 2353,592 млрд грн.

Кількість банків, од.

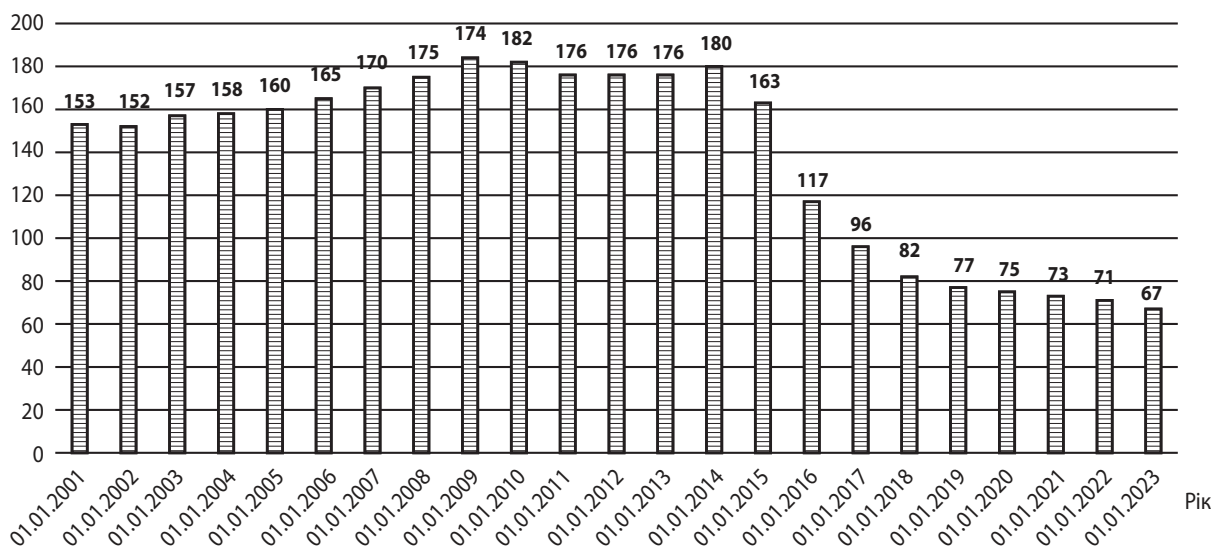

Рис. 4. Динаміка кількості діючих банків в Україні у 2001–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

Таблиця 1

Динаміка кількості діючих банків в Україні у 2001–2023 рр.

Період	Кількість діючих банків	Темпи зростання, %	З них з іноземним капіталом	Темпи зростання, %	У т. ч. зі 100 % іноземним капіталом	Темпи зростання, %
на 1.01.2008	175		47		17	
на 1.01.2009	184	105,1	53	112,8	17	100,0
на 1.01.2010	182	98,9	51	96,2	18	105,9
на 1.01.2011	176	96,7	55	107,8	20	111,1
на 1.01.2012	176	100,0	53	96,4	22	110,0
на 1.01.2013	176	100,0	53	100,0	22	100,0
на 1.01.2014	180	102,3	49	92,5	19	86,4
на 1.01.2015	163	90,6	51	104,1	19	100,0
на 1.01.2016	117	71,8	41	80,4	17	89,5
на 1.01.2017	96	82,1	38	92,7	17	100,0
на 1.01.2018	82	85,4	38	100,0	18	105,9
на 1.01.2019	77	93,9	37	97,4	23	127,8
на 1.01.2020	75	97,4	35	94,6	23	100,0
на 1.01.2021	74	98,7	33	94,3	23	100,0
на 1.01.2022	71	95,9	33	100,0	23	100,0
на 1.01.2023	67	94,4	30	90,9	22	95,7

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

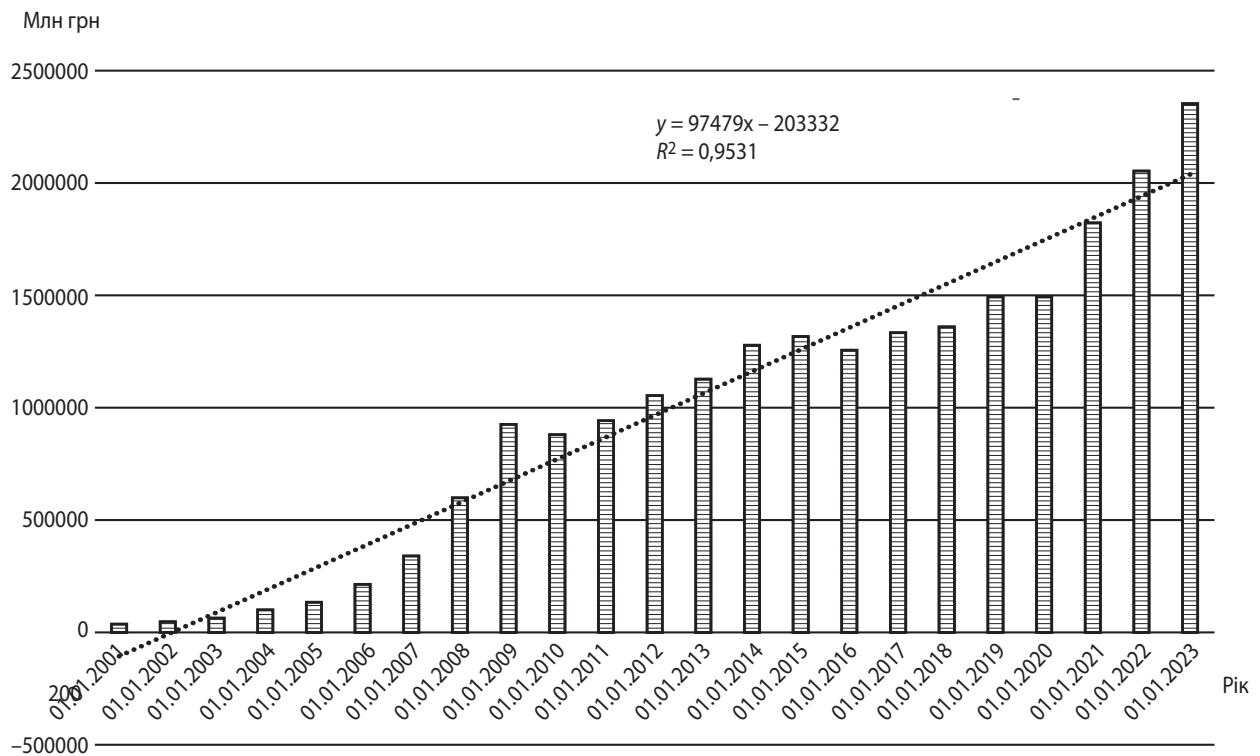

Рис. 5. Динаміка активів банківських установ України з 2001 по 2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

Також спостерігається загальна тенденція зростання активів банків в іноземній валюті (рис. 6). Так, якщо на 01.01.2022 р. загальна сума активів банків в іноземній валюті складала 583133 млн дол. США, то на 01.01.2023 р. – 731394 млн дол. США, тобто збільшилася на 25,4 %.

Водночас сумарна вартість банківських металів за останні часи знижується (рис. 7). Так, станом на 01.01.2021 р. вартість банківських металів становила 572 млн дол. США, тоді як на 01.01.2022 р. – 384 млн дол. США (зниження на 32,9 % порівняно з попереднім періодом), на 01.01.2023 р. – 156 млн дол. США (зниження на 59,4 %).

Аналіз коштів в НБУ показав їх зростання після початку 2022 р. Так, протягом 2022 р. кошти в НБУ збільши-

лися з 34973 млн грн до 82485 млн грн, що складає збільшення в 2,4 разу (рис. 8).

Обсяги наданих кредитів за період 2016–2023 рр. змінювали свій тренд (рис. 9). Так, якщо станом на 01.01.2016 р. було видано кредитів на суму 1009,768 млрд грн, то станом на 01.01.2019 р. загальна сума наданих кредитів зросла 10 % та складала 1118,86 млрд грн. З 2019 р. по 2021 р. спостерігалось зниження суми наданих кредитів на 14 %, далі – в 2022 р. спостерігається на 11 %. За 2022 р. загальна сума наданих кредитів зменшилася на 2,4 % (табл. 2). Лише сума кредитів, що надані суб'єктам господарювання майже не змінювалася за цей час.

Структура виданих кредитів за окремими напрямками фінансування за весь період аналізу змінювалася в бік

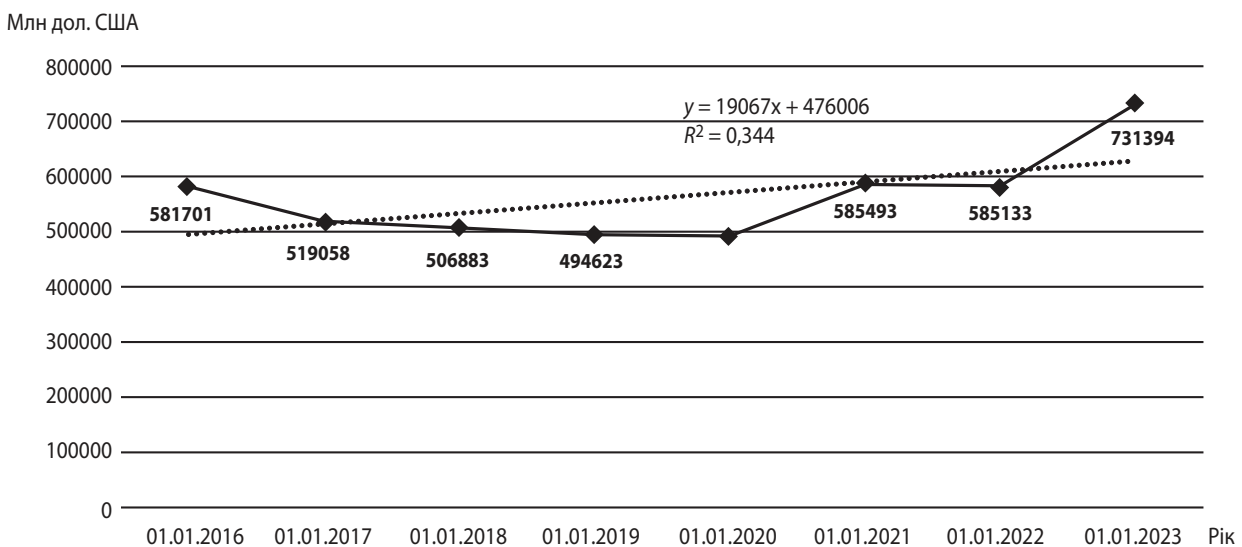

Рис. 6. Динаміка активів банків в іноземній валюті за 2016–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

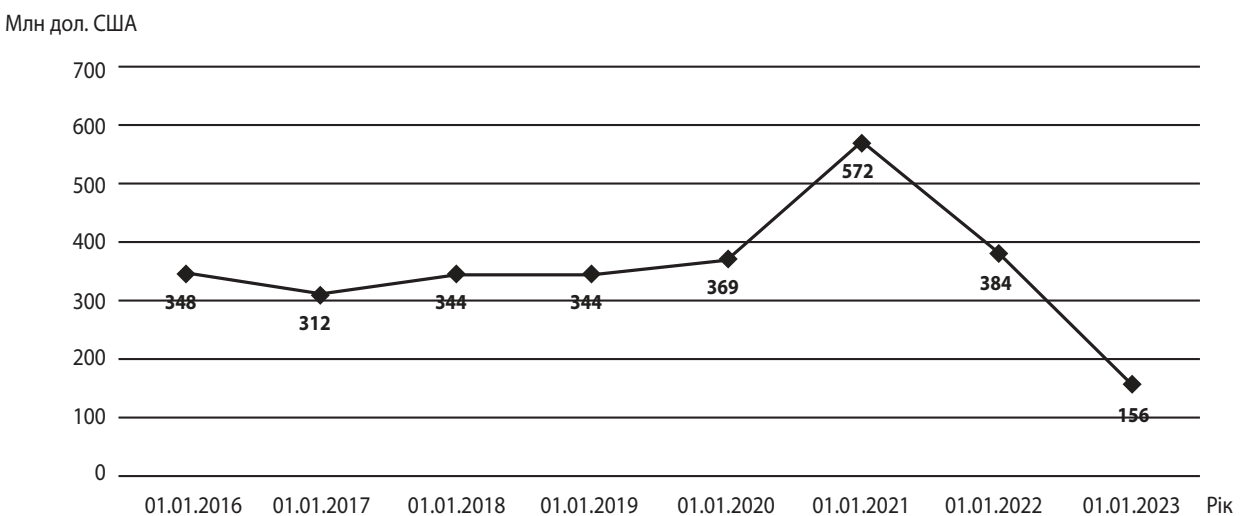

Рис. 7. Динаміка вартості банківських металів за період 2016–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

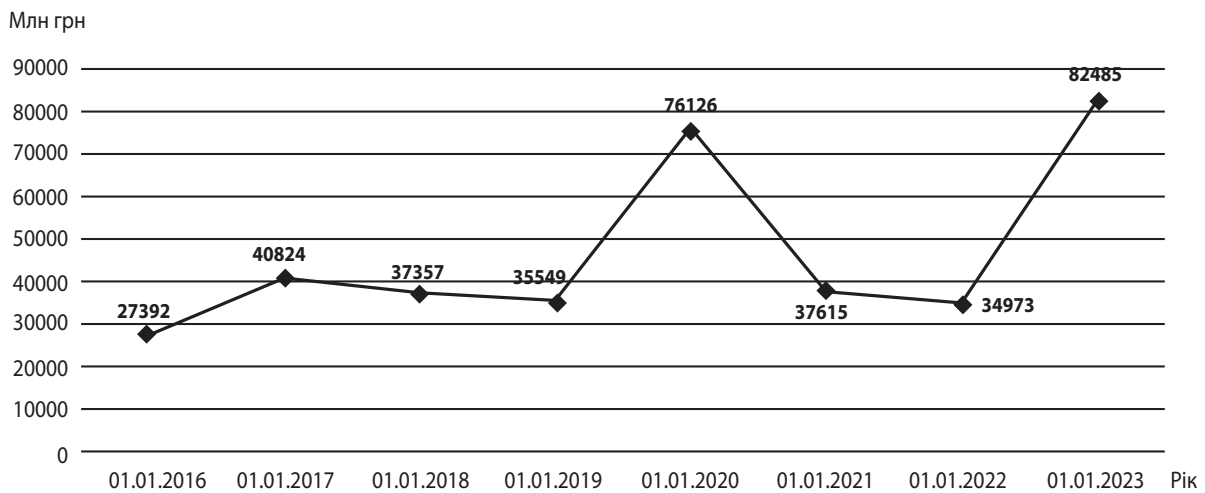

Рис. 8. Динаміка коштів в Національному банку України за період 2016–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

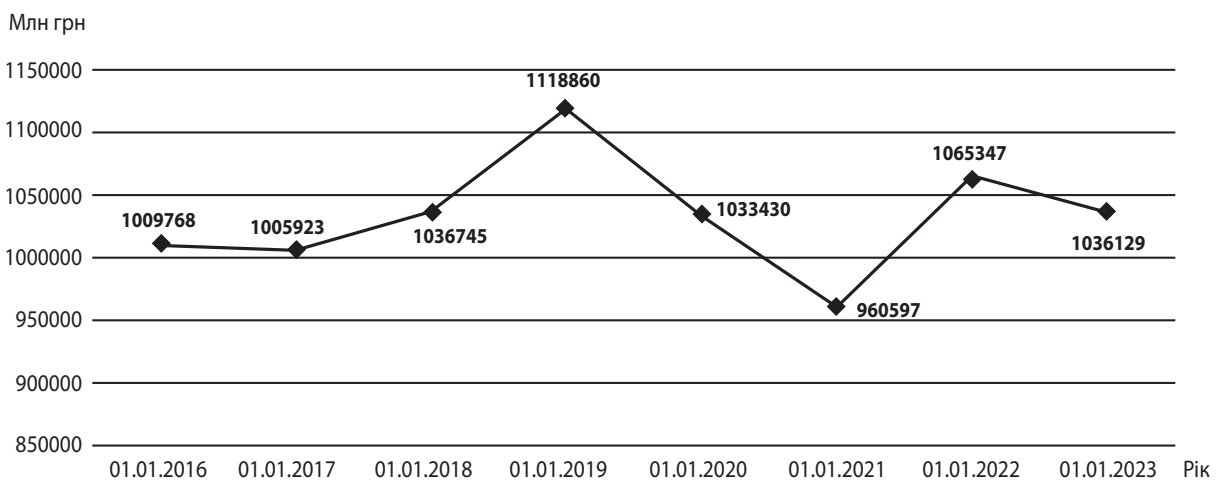

Рис. 9. Динаміка кредитів наданих клієнтам банківськими установами за період 2016–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

збільшення кредитів, що надані органам державної влади та фізичним особам. Частка кредитів, що надані суб'єктам господарювання, навпаки, знизилася з 82 % станом на 01.01.2016 до 77 % станом на 01.01.2023 (рис. 10).

Рентабельність активів і капіталу банківських установ суттєво змінювалася упродовж періоду аналізу (рис. 11). Так, якщо з 2001 р. по 2009 р. рентабельність активів та капіталу були позитивними, то криза 2008–2009 рр. призвела до зниження результативності банківської системи та негативних показників рентабельності активів і капіталу, яка спостерігалася до 2013 р. Фінансова криза 2014–2015 рр. також викликала збитковість банківської системи та негативні значення рентабельності. Так, рентабельність активів у 2019 р. була -12,6 %, а капіталу дорівнювала -116,74 %. З 2019 р. спостерігається позитивна динаміка рентабельності активів і капіталу. Станом на 01.01.2022 р. рентабельність активів дорівнювала 4,09 %, а рентабельність капіталу рівнялася 35,08 %. На початок 2023 р. рентабельність активів і капіталу банківських установ вже була позитивною, хоча протягом 2022 р. вона мала негативні показники (рис. 12).

Так, рентабельність активів у квітні 2022 р. дорівнювала -0,03 %, а капіталу – -0,25 %. Негативна динаміка зберігалася до липня 2022 р. З серпня 2022 р. показники рентабельності активів і капіталу покращуються та поступово зростають. Станом на 01.02.2023 р. рентабельність активів дорівнювала 7,41 %, а рентабельність капіталу була 78,25 %.

Характеризуючи банківську та грошово-кредитну систему України, необхідно проаналізувати основні ризики, які її відображають. Так, за оцінкою НБУ, деякі ризики фінансового сектора економіки України знизилися у грудні 2022 р. порівняно з їх рівнем у червні 2022 р. Карту фінансових ризиків за оцінкою НБУ наведено на рис. 13.

Так, декілька ризиків залишаються на високому рівні: макроекономічний, кредитний ризик корпорацій та ризик капіталу. Високий рівень макроекономічного ризику обумовлюється падінням економіки в 2022 р., високим рівнем державного боргу та дефіцитом бюджету відносно ВВП, руйнуванням енергетичної інфраструктури. Проте значні надходження міжнародної фінансової допомоги дещо покращили платіжний баланс і компенсували негативні тен-

Таблиця 2

Динаміка кредитів наданих клієнтам банківськими установами за структурою за період 2016–2023 рр.

Найменування показника	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Кредити, надані клієнтам	1 009 768	1 005 923	1 036 745	1 118 860	1 033 430	960 597	1 065 347	1 036 129
Темпи зростання, %		99,62	103,06	107,92	92,36	92,95	110,90	97,26
В тому числі:								
кредити, що надані організаціям державної влади	3 360	1 427	1 517	2 865	4 724	11 641	26 973	24 809
темпи зростання, %		42,46	106,32	188,86	164,89	246,42	231,71	91,98
кредити, що надані суб'єктам господарювання	830 632	847 092	864 412	919 071	821 936	749 335	795 513	801 327
темпи зростання, %		101,98	102,04	106,32	89,43	91,17	106,16	100,73
кредити, що надані фізичним особам	175 711	157 385	170 774	196 859	206 737	199 561	242 633	209 944
темпи зростання, %		89,57	108,51	115,27	105,02	96,53	121,58	86,53
кредити, надані небанківським фінансовим установам	65	20	42	66	33	60	228	48

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

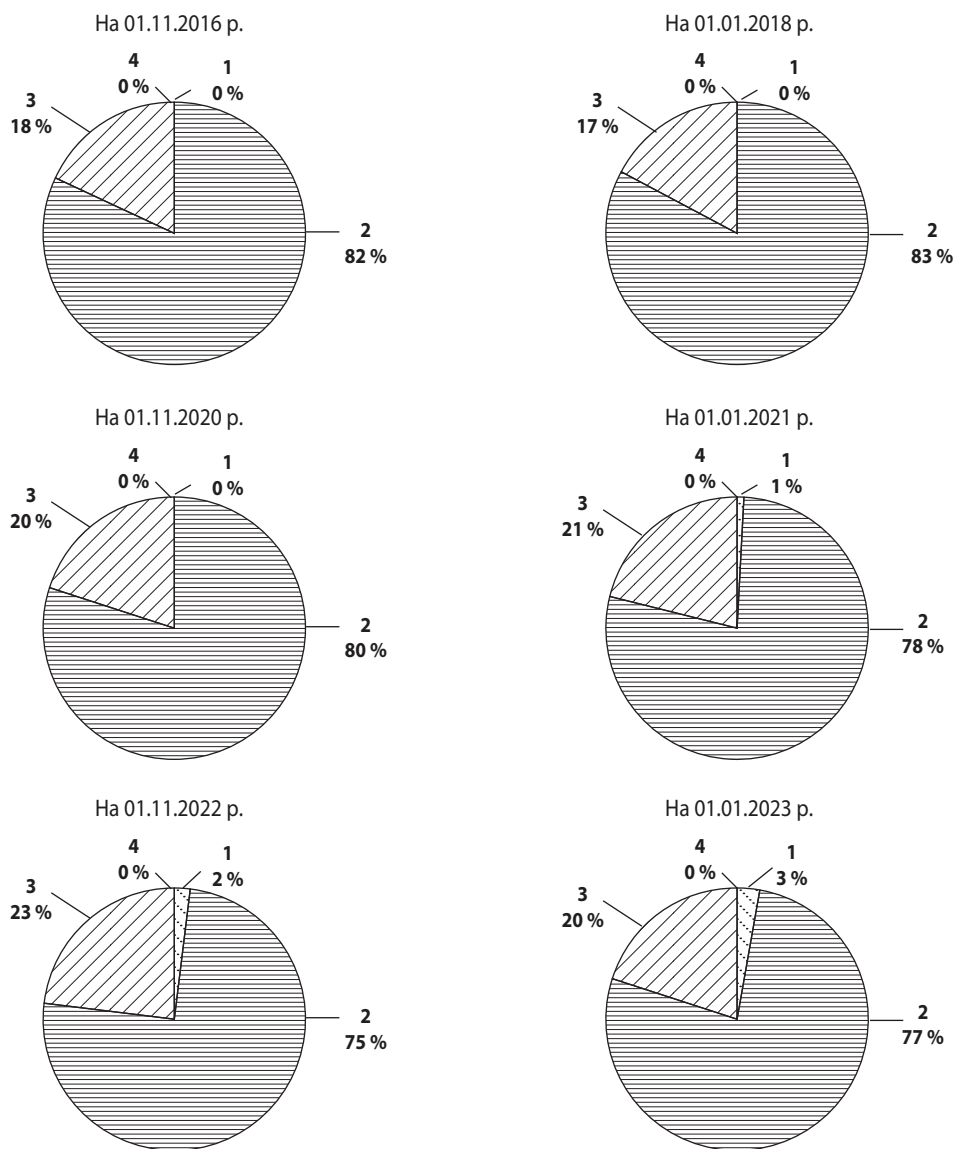

Рис. 10. Структура виданих кредитів,
де: 1 – кредити, що надані органам державної влади; 2 – кредити, що надані суб'єктам господарювання;
3 – кредити, що надані фізичним особам; 4 – кредити, надані небанківським фінансовим установам.

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

денції. Рівень кредитного ризику корпорацій є високим, що обумовлюється ускладненням проблем із електропостачанням для бізнесу, зростанням частки дефолтів підприємств та ін. Ризик капіталу залишився на середньому рівні через значний запас міцності, що був накопичений фінансовими установами до війни. Лише декількома банками вже був використаний цей запас для поглинання збитків. Проте кредитний ризик домогосподарств знижується, але ще залишається на середньому рівні. Послабленню кредитного ризику домогосподарств сприяло зростання номінальних доходів. Ризик прибутковості також знизився й оцінюється як середній. Банківський сектор відновив свою прибутковість після збитків першого півріччя, чому сприяли збільшення основних доходів та їх підвищення операційної

ефективності, хоча витрати на резервування зростають. Ризик ліквідності знизився та має помірний рівень за рахунок збільшення вкладів населення та коштів корпорацій. Рівень валютного ризику знизився до середнього рівня у зв'язку з коригуванням обмінного курсу гривні до долара США, що знизило його волатильність готівкового курсу та призвело до послаблення тиску на валютному ринку. Також фінансова допомога від країн-партнерів дозволила збільшити обсяги міжнародних резервів [25; 26].

Таким чином, грошово-кредитна система України розвивається у дуже складних умовах. Попри це, фінансовий сектор продовжує працювати. Міжнародна підтримка Україні зростає, забезпечуючи фінансування майже 50% потреб держбюджету, зовнішні гранти та кредити підтримали

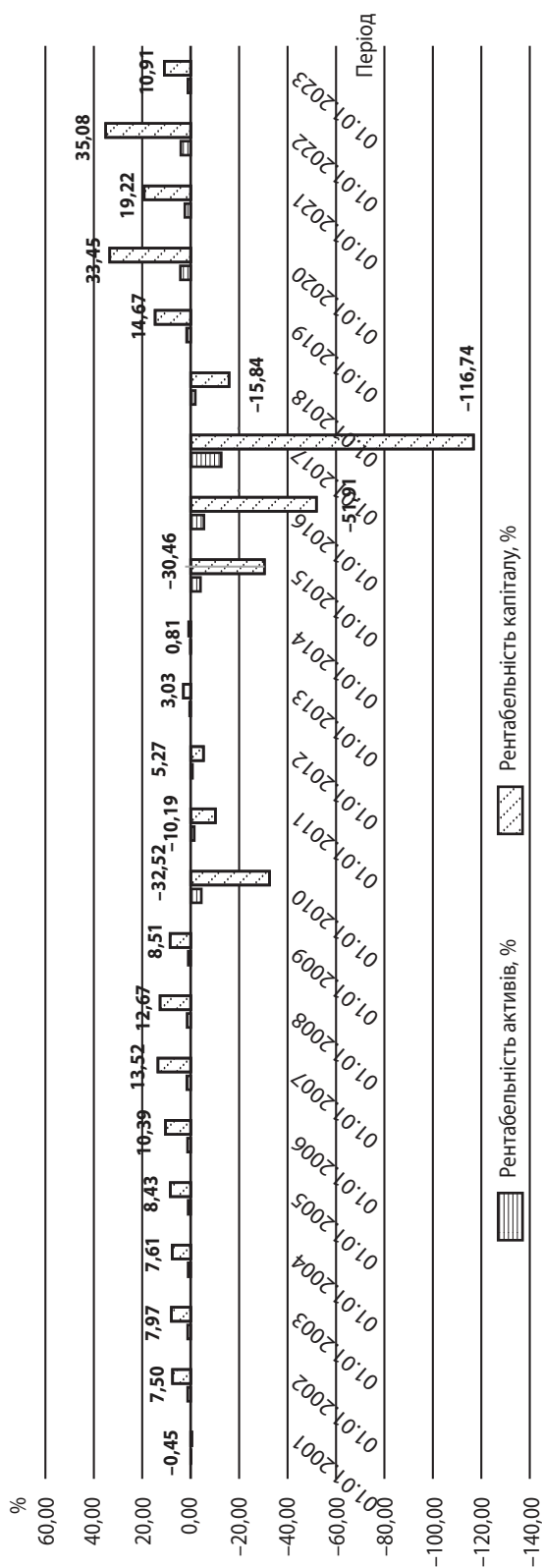

Рис. 11. Рентабельність активів і капіталу банківських установ за період 2001–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

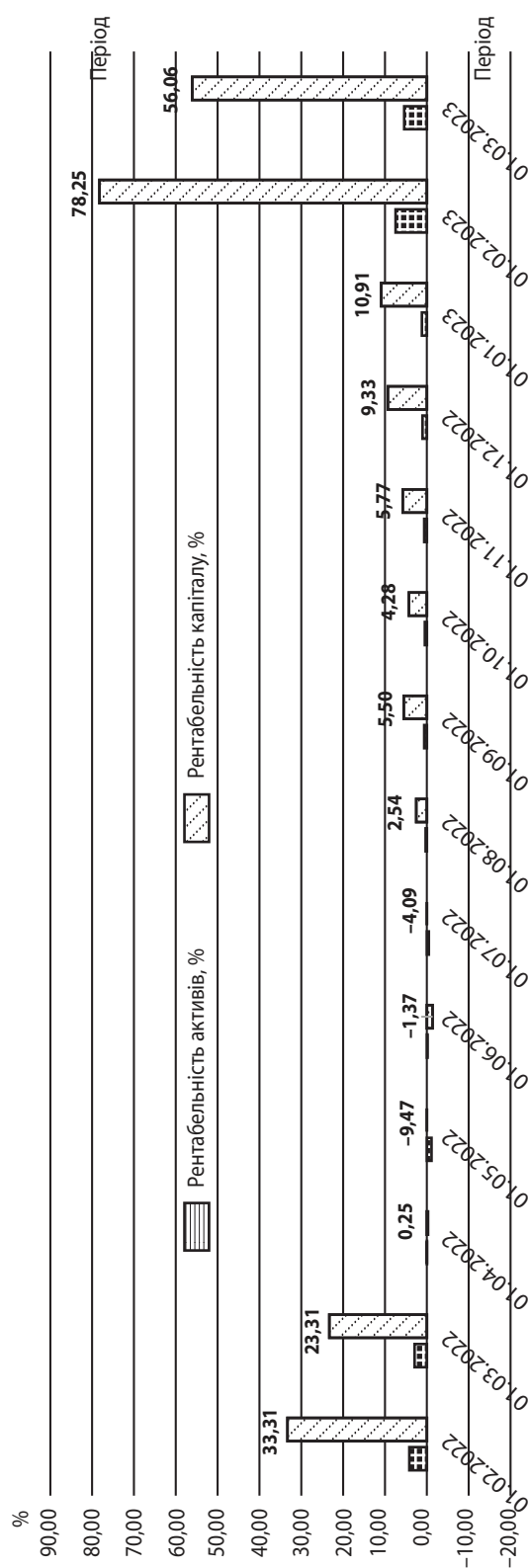

Рис. 12. Рентабельність активів і капіталу банківських установ з початку воєнних дій

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

Рис. 13. Карта фінансових ризиків за оцінкою НБУ
 НБУ оцінює ризики за шкалою від 1 до 10, де 1 – найнижчий рівень ризику, 10 – найвищий рівень ризику

Джерело: побудовано автором на основі даних [26]

платіжний баланс та забезпечили зростання міжнародних резервів, НБУ зберігає свою присутність на валютному ринку. Значні державні видатки на виплати військовослужбовцям і постраждалим від наслідків війни змінюють доходи населення та компенсують їх суттєве скорочення в приватному секторі. Ліквідність вітчизняних банків знизилася, але залишилася на достатньо високому рівні.

Крім того, діяльність НБУ у сфері забезпечення стабільності та регулювання фінансово-кредитної системи України у цей складний час може реалізовуватися за такими напрямками: виведення з ринку недієздатних банків задля оздоровлення банківського сектора; повернення до реалізації політики інфляційного таргетування у післявоєнний період, забезпечення інфляційної стабільності. Також має бути застосована система заходів, спрямованих на відновлення економіки та забезпечення загальної економічної стабілізації, підвищення довіри до банківського сектора та зростання ефективності діяльності НБУ у сфері контролю та регулювання банківської системи, забезпечення розвитку банківської системи України у майбутньому. Зокрема, можуть бути використані такі інструменти монетарної політики, як: управління рівнем ставок позичкових процентів; впровадження інструментів цільового стимулювання (наприклад, спрямованого на відновлення реального сектора економіки) кредитної активності банків; пом'якшення вимог регулювання кредитної діяльності. Заходи, що мають бути впроваджені, необхідно спрямовувати, перш за все, на розширення надходження грошової пропозиції в критично важливі сегменти реального сектора економіки, а також державні фінанси.

Висновки. Підсумовуючи, можна зазначити таке.

1. Розглядаючи становлення та розвиток грошово-кредитної системи в Україні, було визначено та надано загальну характеристику семи ключовим етапам: започаткування інституційного становлення грошово-кредитної системи; введення національної грошової одиниці; подолання світової фінансової кризи 1998 р. та розбудова націо-

нальної грошово-кредитної системи; подолання наслідків світової фінансової кризи 2008 р.; подолання наслідків російсько-української війни 2014 р.; подолання наслідків світової фінансової кризи 2019 р. та прискореної пандемією коронавірусу; стабілізація та подолання наслідків активної фази агресії росії проти України;

2. Доведено, що кредитно-грошова система забезпечує функціонування фінансової сфери України шляхом нормалізації механізму розподілу фінансових ресурсів, забезпечення обігу грошової маси та економічної стабілізації. Однак в умовах кризи та сучасного воєнного стану економіка країни і банківська система можуть посилювати нереактивний взаємний вплив.
3. Сучасний стан функціонування кредитно-грошової системи України характеризується наявністю низки негативних факторів, до яких належать: військова агресія з боку росії та політична нестабільність, загальна економічна дестабілізація та руйнування економічної системи, зниження довіри населення до банківського сектора. Визначено, що всі системні кризи України супроводжувалися спадом виробництва, фінансовими, бюджетними, валютними, борговими та банківськими потрясіннями, але поточна криза може стати для нашої грошово-кредитної системи та економіки в цілому найбільш суттєвою.
4. Для забезпечення стабільності грошово-кредитної системи України під час воєнних дій необхідно вирішити низку проблем, що пов'язані зі забезпеченням стабільного функціонування економіки країни, кредитування відбудови та розвитку реального сектора економіки, підтримання стабільності національної валюти.
5. Для стабілізації грошово-кредитної системи України та економіки в цілому необхідно: для оздоровлення банківського сектора вивести з ринку

недідздатні банки; для інфляційної стабільності необхідно забезпечити повернення до реалізації політики інфляційного таргетування; для відбудови економіки, зокрема реального сектора, необхідно пом'якшити вимоги регулювання кредитної діяльності, впровадити інструменти цільового стимулювання кредитної активності банківських установ та ін.

6. Проблема пошуку шляхів відновлення та забезпечення стабільного зростання кредитно-грошової системи України потребує спеціального аналізу та може стати перспективним напрямом досліджень у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія розвитку банківської системи 2016–2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки». Київ : [б. в.], 2016. 93 с. URL: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf
2. Стельмах В. С., Шаповалов А. В., Кротюк В. Л. та ін. Кредитна система України і банківські технології : у 3 кн. Львів : Львівський інститут банківської справи Національного банку України, 2002.
3. Гетманцев Д. О., Щукліна Н. Г. Банківське право України. Київ : Центр учб. літ., 2007. 344 с.
4. Благун І. І. Банківська система України в умовах турбулентності фінансового ринку: теорія, методологія, практика. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2020. 363 с.
5. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 №2121-III зі змінами і доповненнями від 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
6. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
7. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін : монографія / за ред. В. С. Стельмаха. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. 404 с.
8. Арутюнян С. С. Еволюція фінансово-економічної системи України, її етапи та чинники розвитку в Україні // Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції: проблеми та перспективи : [кол. моногр.] / за заг. ред. В. Г. Баранової, О. М. Гончаренко. Харків : Діса плюс, 2019. С. 21–30.
9. Захарченко В. І. Етапи та інституційні засади розвитку грошово-кредитної системи України. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Т. 6. № 1. С. 109–117. DOI: 10.36887/2415-8453-2021-1-13
10. Безнощенко М. Еволюція грошово-кредитної політики України та перспективи переходу на режим таргетування. *Дослідження міжнародної економіки*. 2011. № 2 (67). С. 223–234.
11. Гребеник Н. І. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики. Стаття перша. Становлення монетарної політики в незалежній Україні. *Вісник Національного банку України*. 2007. № 5. С. 12–22.
12. Грошові реформи. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т. 1 / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2000. URL: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/49-g/740-groshovi-reformi.html>
13. Грошово-кредитна система України в умовах ринкових перетворень в економіці: монографія / за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : Карт-Бланш, 2007. 309 с.
14. Далгич К. В. Проблеми, тенденції та напрями вдосконалення інституційного розвитку банківської системи України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2018. Т. 29 (68). № 3. С. 158–164.
15. Д'яконова І. І. Історичні аспекти розвитку банківської системи України. *Економіка промисловості*. 2008. № 2. С. 10–18.
16. Загорський В. С., Хаустова В. Є. Від Бреттон-Вудської валютної системи до глобальної фінансової кризи // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів : монографія. Харків : ФОРМ ЛІБІУРКІНА Л. М. ; ВД «ІНЖЕК», 2009. С. 34–47.
17. Хаустова В. Є., Громова Н. К. Валютна система і мирові кризи. *Проблеми економіки*. 2010. № 4. С. 9–12.
18. Хаустова В. Є., Демченко Н. В., Ковальчук В. Г., Волкова М. В. Глобальна фінансова система: ризики та прогнози. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 1 (24). С. 368–373
19. Карчева Г. Т. Особливості становлення та розвитку банківської системи України. *Економіка і прогнозування*. 2005. № 2. С. 93–102.
20. Барановський О. І., Барановська В. Г., Бридун Є. В. та ін. Розвиток банківської системи України : монографія. Київ : ІЕП НАНУ, 2008. 581 с.
21. Сало І. В. Грошова реформа 1996 р. – введення національної валюти України – гривні. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 1. С. 24–31.
22. Скоморович І. І. Еволюція та функціонування грошової системи в Україні : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Львів, 2017. 545 с.
23. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_fincovogo_sektoru_ua.pdf
24. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану : Рішення Ради Національного банку України від 15 квітня 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf?v=4
25. Звіт про фінансову стабільність // Національний банк України. Грудень 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
26. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=85391.

REFERENCES

- Arutiunian, S. S. "Evolutsiia finansovo-ekonomichnoi systemy Ukrainy, yii etapy ta chynnyky rozvytku v Ukraini" [The Evolution of the Financial and Economic System of Ukraine, Its Stages and Factors of Development in Ukraine]. In *Rozvytok finansovoho rynku Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii: problemy ta perspektvy*, 21-30. Kharkiv: Disa plus, 2019.
- Baranovskiy, O. I. et al. *Rozvytok bankivskoi systemy Ukrainy* [Development of the Banking System of Ukraine]. Kyiv: IEP NANU, 2008.
- Beznooshchenko, M. "Evolutsiia hroshovo-kredytnoi polityky Ukrainy ta perspektvy perekhodu na rezhym tarhetuvannia" [The Evolution of the Monetary Policy of Ukraine and the Prospects for the Transition to the Targeting Regime]. *Doslidzhennia mizhnarodnoi ekonomiky*, no. 2(67) (2011): 223-234.

Blahun, I. I. *Bankivska sistema Ukrainy v umovakh turbulentnosti finansovoho rynku: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Banking System of Ukraine in Conditions of Financial Market Turbulence: Theory, Methodology, Practice]. Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka, 2020.

Dalych, K.V. "Problemy, tendentsii ta napriamy v doskonalennia instytutsiinoho rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy" [Problems, Trends and Directions for Improving the Institutional Development of the Banking System of Ukraine]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriia : Ekonomika i upravlinnia*, vol. 29 (68), no. 3 (2018): 158-164.

Diakonova, I. I. "Istorychni aspekty rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy" [Historical Aspects of the Development of the Banking System of Ukraine]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 2 (2008): 10-18.

"Hroshovi reformy. Ekonomichna entsyklopediia" [Monetary Reforms. Economic Encyclopedia]. Kyiv : Akademiia, 2000. <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsyklopediya/49-g/740-groshovi-reformi.html>

Hetmantsev, D. O., and Shchuklina, N. H. *Bankivske pravo Ukrainy* [Banking Law of Ukraine]. Kyiv: Tsentru uchb. lit., 2007.

Hrebnyk, N. I. "Osnovni vikhy u formuvanni ta provedenni hroshovo-kredytnei (monetarnoi) polityky. Stattia persha. Stanovlennia monetarnoi polityky v nezalezhnii Ukraini" [The Main Milestones in the Formation and Implementation of Monetary Policy. Article One. Formation of Monetary Policy in Independent Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 5 (2007): 12-22.

Hroshovo-kredytna sistema Ukrainy v umovakh rynkovykh peretvoren v ekonomitsi [ENGLISH_UA Monetary and Credit System of Ukraine in Conditions of Market Transformations in the Economy]. Ternopil: Kart-Blansh, 2007.

Karcheva, H. T. "Osoblyvosti stanovlennia ta rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy" [Peculiarities of Formation and Development of the Banking System of Ukraine]. *Ekonomika i prohozuvannia*, no. 2 (2005): 93-102.

Khaustova, V. Ye. et al. "Hlobalna finansova sistema: ryzyky ta prohozy" [Global Financial System: Risks and Forecasts]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 1(24) (2018): 368-373.

Khaustova, V. Ye., and Gromyko, N. K. "Valyutnaya sistema i mirovyie krizisy" [Currency System and World Crises]. *Problemy ekonomiki*, no. 4 (2010): 9-12.

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

[Legal Act of Ukraine] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

Monetarna polityka Natsionalnoho banku Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy zmin [Monetary Policy of the National Bank

of Ukraine: Current State and Prospects for Changes]. Kyiv: Tsentru naukovykh doslidzhen Natsionalnoho banku Ukrainy, 2009.

Natsionalnyi bank Ukrainy. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=85391

"Osnovni zasady hroshovo-kredytnei polityky na period voiennoho stanu : Rishennia Rady Natsionalnoho banku Ukrainy vid 15 kvitnia 2022 roku" [Basic Principles of Monetary and Credit Policy for the Period of Martial Law: Decision of the Council of the National Bank of Ukraine Dated April 15, 2022]. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf?v=4

"Stratehiia rozvytku bankivskoi systemy 2016-2020: «Synerhiia rozvytku bankiv ta industrializatsii ekonomiky»" [Strategy for the Development of the Banking System 2016-2020: "Synergy of the Development of Banks and Industrialization of the Economy"]. Kyiv. 2016. http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf

"Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2025 roku" [Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2025]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sektoru_ua.pdf

Salo, I. V. "Hroshova reforma 1996 r. - vvedennia natsionalnoi valiuty Ukrainy - hryvni" [Monetary Reform of 1996 - Introduction of the National Currency of Ukraine - the Hryvnia]. *Visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy*, no. 1 (2013): 24-31.

Skomorovych, I. I. "Evolutsiia ta funktsionuvannia hroshovoi systemy v Ukraini" [Evolution and Functioning of the Monetary System in Ukraine]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.08*, 2017.

Stelmakh, V. S. et al. *Kredytna sistema Ukrainy i bankivski tekhnologii* [Credit System of Ukraine and Banking Technologies]. Lviv: Lvivskiy instytut bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy, 2002.

"Zvit pro finansovu stabilnist" [Report on Financial Stability]. Natsionalnyi bank Ukrainy. December 2022. <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>

Zahorskyi, V. S., and Khaustova, V. Ye. "Vid Bretton-Vudskoi valiutnoi systemy do hlobalnoi finansovoi kryzy" [From the Bretton Woods Monetary System to the Global Financial Crisis]. In *Sotsialno-ekonomichni rozvytok Ukrainy ta yii rehioniv*, 34-47. Kharkiv: FOP Liburkina L. M. ; VD «INZhEK», 2009.

Zakharchenko, V. I. "Etapy ta instytutsiini zasady rozvytku hroshovo-kredytnei systemy Ukrainy" [Stages and Institutional Foundations of the Development of the Monetary and Credit System of Ukraine]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 6, no. 1 (2021): 109-117.

DOI: 10.36887/2415-8453-2021-1-13

Стаття надійшла до редакції 12.02.2023 р.